

4

**Kaupunkisuunnittelulautakunnan lausunto ympäristökeskukselle
vieraslajien linjauksista Helsingissä 2012-2016 (b-asia)**

HEL 2012-017199 T 11 01 04

Päätösehdotus

Kaupunkisuunnittelulautakunta päättäneen antaa ympäristökeskukselle seuraavan lausunnon:

Vieraslajien torjunta liittyy ensisijaisesti maiseman ja ympäristön hoitoon. Kaavoituksen yhteydessä mahdollistetaan maankäytön muotoja, joista puisto- ja viheralueet sekä muu kaupunkivihreä kuten katuistutusten tilavaraukset saattavat luoda kasvualustan myös haitallisille vieraslajeille. Kaavamääräyksissä ei pääsääntöisesti puututa kasvilajistoon, vaikkakin yleisten alueiden yleissuunnitelmissa, lähiympäristön suunnitteluohjeissa, rakentamistapaohjeissa ja erityisesti pihojen ja puistojen kunnostusohjeissa saatetaan esittää vaihtoehtoja tai ideoita toivotusta lajivalikoimasta. Syynä voi tällöin olla tietyn kaupunkikuvallisen ilmeen aikaansaaminen tai alueen historiallisista arvoista lähtevä tavoite säilyttää tiettyjä ominaispiirteitä.

Suuri osa haitallisista vieraskasvilajeista on alkuperältään koristekasveja, kuten Helsingin rannoille levittäytynyt kurtturehitys, jättipalsami sekä jättiputki. Kurtturehitystä istutettiin paljon pihoihin 1950- ja 60-luvuilla, joten se on myös osa kulttuurihistoriaa ko. aikoina suunnitelluilla alueilla. Alueen ominaispiirteisiin kuuluvan lajiston säilyttämisen ja toisaalta haitallisten vieraslajien torjunnan välillä joudutaankin tällaisilla alueilla tekemään valintoja.

Mitä eläinlajistoon tulee, haitalliset vieraslajit aiheuttavat tuhoa myös maiseman kulttuuriperinnölle (esimerkkinä kaniin aiheuttamat vahingot keskustan historiallisten puistojen kasvillisuudelle), jonka vaaliminen on osa hyvän kaupungin suunnittelua. Näin ollen niiden torjuminen on tärkeä osa toivotun tulevaisuuden aikaansaamista.

Vieraslajistrategian tavoitteena on myös tehostaa kuntalaisille suunnattua tiedottamista, jotta he eivät tahattomasti tai tahallisesti levitä luontoon uusia vieraslajeja. Tässä tiedotuksessa olisi tärkeää tehdä asia maallikolle helpommin lähestyttäväksi valottamalla liitteenä ollutta linjausta paremmin esim. vieras- ja tulokaslajien välistä eroa ja tarvittavia toimenpiteitä toivotun lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Kaupunkisuunnitteluvirastossa laadittava Viheralueiden strateginen kehityskuva on asettanut yhdeksi tavoitteekseen monimuotoisen maiseman vaalimisen. Tämä sisältää maiseman kerroksellisuuden ja

erityisesti Helsingille tyypillisten ominaispiirteiden säilyttämisen uusien maisemien syntymisen rinnalla, sekä luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen ekologisesti kestävästä kaupungin nimissä. Lajiston tietoinen ohjaaminen, johon kuuluu ei-toivottujen vieraslajien haitallisten vaikutusten ehkäiseminen, tukee näitä tavoitteita. Vieraslajistrategian käytännön toteuttamisesta tulevat pääosin vastaamaan muut hallintokunnat.

Esittelijä

Vieraslajien linjaukset Helsingissä 2012–2016

Helsingin vieraslajien linjausten tavoitteena on rajoittaa haitallisten vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Helsingin luonnolle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle sekä elinkeinoille. Tavoitteena on toimia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa haitallisten vieraslajien torjumiseksi, sekä luoda edellytykset Helsingissä jo asemansa vakiinnuttaneiden vieraslajien hoitotoimenpiteille. Vieraslajien linjaukset koskevat Helsingin kaupungin omistuksessa olevia alueita, tarkoittaen maa- ja vesialueita sijainnista riippumatta.

Vieraslajien linjaus on strateginen asiakirja. Linjausten päämääränä on kehittää seurantamenetelmiä sekä hoitotoimenpiteitä Helsingin kaupungin omistamilla alueilla oleville haitallisille vieraslajeille, mahdollistaa uusien haitallisten vieraslajien varhainen torjunta ja niiden saapumisen ennaltaehkäisy, sekä vieraslajien Helsingin kaupungille aiheuttaman riskin arvioiminen.

Vieraslajien linjausten toteutuksessa tullaan kehittämään riskinarviointijärjestelmä, jonka avulla voidaan arvioida vieraslajien haitallisuutta Helsingin kaupungin näkökulmasta. Riskinarvioinnin perusteella kohdennetaan toimenpiteitä etenkin Helsingin kaupungin kannalta haitallisimmiksi todettuihin vieraslajeihin. Toimenpiteet kootaan toimenpideohjelmiksi, joissa tullaan esittämään konkreettisia toimenpiteitä vieraslajien torjunnalle, sekä esitetään Helsingin kaupungin kannalta arvokkaita alueita jonne torjuntatoimia tullaan kohdentamaan. Vieraslajien linjaukset ovat myös osa kaupunginhallituksen hyväksymien LUMO-tavoitteiden toteutusta.

Helsingin vieraslajitilanne noudattaa pääsääntöisesti muun maan tilannetta. Helsingin alueella on kuitenkin tiettyjä vieraslajeja koskevia ongelmia, joiden aiheuttaman haitan määrä poikkeaa muun Suomen tilanteesta. Tällaisia esimerkkilajeja ovat mm. kani ja tulokaslajeista valkoposkihanhi sekä tietyt vieraskasvilajit kuten kurtutlehtiruusu. Nykytilanteessa näiden lajien torjuntaa ja niihin kohdistettavia toimenpiteitä säädellään valtion ohjauskeinoin (luonnonsuojelulaki ja -asetus, metsästyslaki), sekä kaupungin omien ohjeistusten kautta.

Kaikkiaan vieraslajien aiheuttamat taloudelliset menetykset ovat Suomessa vuosittain kymmeniä, jopa satoja miljoonia euroja. Euroopassa vuosittaisten menetysten arvioidaan olevan 12,5 miljardia euroa, ja maailmanlaajuisesti yli 1000 miljardia vuodessa, eli 2–3 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. Helsinki käyttää vieraslajien jatkuvaan torjuntaan vuositasolla noin 430 000 euroa. Todellinen haitallisten vieraslajien aiheuttama kulu on suurempi, kun huomioidaan hallinnon ja eri tahojen myös hallinnon ja eri tahojen työajasta, tutkimuksesta ja seurannasta, laadullisista ja määrällisistä tuotannon (sato ja saalis) menetyksistä sekä vahingoista ja vahinkojen korjaamisesta syntyvät kulut. Vieraslajit aiheuttavat nyt ja tulevaisuudessa merkittäviä kustannuksia kaupungin ylläpidossa. Helsinki on otollinen vieraslajeille, koska vieraslajeille on tarjolla rikkonaista maata, alueella on voimakasta ihmistoimintaa ja Helsinki on tärkeä taloudellinen ja kaupallinen kohde, jonka kautta kulkee liikennettä eri puolilta maailmaa.

Helsingillä on keskeinen rooli uusien vieraslajien saapumisen estämisessä ja jo täällä olevien vieraslajien leviämisen rajoittamisessa. Olennaista vieraslajien torjunnassa on estää uusien lajien pääsy ennalta. Jos vieraslaji kykenee muodostamaan uudelle alueelle lisääntymiskykyisen kannan, sen poistaminen luonnosta vaatii runsaasti resursseja ja poiston onnistumisen ennuste on huono. Esimerkiksi vesiympäristöstä on käytännössä mahdotonta saada poistettua sinne jo levinnyttä vieraslajia. Sama pätee myös maaympäristössä lisääntymiskykyisen kannan muodostaneisiin lajeihin, kuten jättipalsami, komea lupiini tai minkki.

Helsingin vieraslajien linjausten lähtökohtana on kansallisen vieraslajistrategian mukainen vieraslajien aiheuttamien ongelmien ennaltaehkäisy sekä haittojen varhainen torjunta. Nämä ovat yleensä myös kustannustehokkaimpia toimia vieraslajien torjunnassa. Ennaltaehkäisy sekä varhainen puuttuminen ovat kansallisen vieraslajistrategian ja Helsingin vieraslajien linjauksien menestyksekkään toteutuksen kannalta tärkeimpiä toimenpiteitä. Helsingin vieraslajien linjauksen aikatahtain asetetaan viiden vuoden jaksoihin. Ensimmäinen linjaus kattaa vuodet 2012–2016 ja vieraslajien linjausten päivitys seuraavalle viisivuotiskaudelle suoritetaan vuonna 2016. Helsingin vieraslajien linjauksen toteutusta koordinoi ja seuraa ympäristökeskus. Helsingin vieraslajien linjauksien toteuttamiseksi laaditaan riskinarvioinnit ja niiden perusteella toimenpide-ohjelmat erillisen aikataulun mukaan. Toimenpideohjelmat laaditaan siten, että niissä huomioidaan kansallisen vieraslajistrategian kaupungeille ja kunnille asettamien haitallisia vieraslajeja koskevien toimenpiteiden/viranomaisvastuiden toteutus.

26.2.2013

Akp/4

Lausuntopyyntö

Ympäristölautakunta on pyytänyt kaupunkisuunnittelulautakuntaa antamaan asiasta lausunnon 15.3.2013 mennessä.

Esittelijä

asemakaavapäällikkö
Olavi Veltheim

Lisätiedot

Maria Jaakkola, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37244
maria.jaakkola(a)hel.fi

Liitteet

1 Vieraslajien linjaukset Helsingissä 2012-2016